

UNIVERZITA KARLOVA – PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor práce	<i>Bc. Zuzana Jand'ourková</i>
Název práce	<i>Alternativní třída ve veřejné škole - Případové studie</i>
Autor posudku	<i>RNDr. Dominik Dvořák, Ph.D. (oponent)</i>

Autorka shromáždila cenná data o významném fenoménu – alternativních třídách veřejných škol v maloměstském prostředí. Přes dílčí formální problémy jde o text cenný, podnětný až provokativní (v dobrém smyslu). Pozitivně hodnotím i to, že pozicionalita/angažovanost autorky je na více místech příznána. Každý má právo zastávat nějaké hodnoty a názory. V práci je zřejmá snaha o reflexi těchto postojů, nepodařilo se to však plně, autorka např. místy přebírá jazyk své specifické komunity ("rodiče souzní", "závist" kolegů v objektivně nerovných podmínkách – závěr je z tohoto hlediska vyváženější).

V odborném textu bychom k autorům měli přistupovat stejně a neutrálně bez ohledu na sympatie k nim: není důvodem, aby J. Nováčková nesla titul "paní psychologka doktorka", pak by např. Ondřej Šteffl měl být uváděn jako "pan vizionář matematik doktor...". Podobně práce kolísá u "učitelka" vs. "paní učitelka" apod. Do odborného textu se lépe hodí prostá označení učitelka, ředitel...

O alternativních školách se autorka poučila ze sekundárních pramenů, výjimkou jsou programy Začít spolu a respektující přístup. U těchto dvou projektů by tvrzení o efektech alternativních výchovných přístupů měla být lépe doložena, autorka přebírá především hodnocení stoupenců alternativních přístupů, není uváděna nezávislá evaluace. Spojení lesních školek a Gymnázia přírodní škola do jedné charakteristiky (1.7) je zavádějící.

Použité vymezení vnější a vnitřní diferenciacce je jedním z možných.

Empirická část přináší řadu zajímavých fakt a interpretací. Jen několik z nich:

Práce potvrzuje uvádí a potvrzuje, že do alternativních tříd ze strany školy funguje pre-selekce vylučující děti, jejichž rodiče by sice měly zájem, ale které by do jejich konceptu "nezapadly". Autorka správně dochází k závěru, že kritériem není tradiční "třídní" příslušnost nebo příjem rodiče (sociálně slabší dítě může být podpořeno), ale žádoucí forma sociálního a kulturního kapitálu, popř. správný habitus. Přínosem práce je i srovnání dvou podob dopadu přítomnosti alternativních tříd na zbytek školy. Zajímavý je také postřeh, že forma vzdělávání, která směřuje proti státní vzdělávací politice, je podporována dotacemi z veřejných prostředků („Spolek také zažádal o státní dotace, které získal.“) – i to je projevem specifického kapitálu „správných“ rodičů.

Jako podnět pro další uvažování poznamenávám, že existence alternativních tříd v běžných základních školách je současně důsledkem tzv. loopingu, tedy stability třídní skupiny v průběhu docházky do české školy. V některých zemích dochází po každém školním roce k přerozdělení žáků mezi třídami v ročníku, trvalá diferenciacce/segregace je tak jen obtížně realizovatelná (i když se samozřejmě může dít o úroveň výše – mezi různými školami).

Diplomová práce je napsána čtivě a s vřelostí, tím spíše je škoda formálních nedostatků – chybí paginace, objevují se překlepy, chyby v interpunkci; zacházení s prameny není pečlivé apod.

Otázka k diskusi:

I když popsané uspořádání tříd vykazuje řadu znaků ne-spravedlivého přístupu, nesouhlasím zcela s tvrzením, že výuka v tradičních třídách je nutně méně kvalitní. Výzkum nepotvrzuje, že by "progresivní" a konstruktivistické přístupy byly automaticky a pro všechny děti optimální volbou. Řadu domnělých příznivých efektů výuky byl připisal především selekci žáků a menší velikosti třídy (jak činí i autorka v závěru). Z toho vyplývají otázky navržené k diskusi:

Jak mohou alternativní výukové metody (s menší mírou direktivity ze strany učitele) znevýhodňovat žáky z nepodnětného prostředí?

Jakými dalšími kroky byste mohla snížit možný vliv vašich postojů a názorů (např. preference alternativních směrů) na výsledky práce?

Celkové hodnocení	<i>Práci doporučuji k obhajobě.</i>
Navržená známka	

V Praze dne 22. srpna 2023

RNDr. Dominik Dvořák, Ph.D.
Oponent práce